

УДК 334.02

ІНФОРМАЦІЯ, ОСВІТА ТА ЗНАННЯ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

БОРОВІК Любова Володимирівна

д.е.н., доцент,

*професор кафедри економіки, підприємництва
та економічної безпеки*

Херсонський національний технічний університет

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-7200-0497>

Анотація. У статті розглянуто характеристики понять «інформація» та «система інформаційного забезпечення». Виокремлено теоретичні аспекти впливу інформації, освіти та знань на формування інформаційної економіки та інформаційного суспільства. Охарактеризовано систему інформаційного забезпечення, як основний засіб взаємодії суб'єктів виробничої діяльності, отримання професійних знань, покращення якості освіти.

Ключові слова: інформація, освіта, знання, інформаційне забезпечення, система інформаційного забезпечення, інформаційні технології, інформаційна економіка, інформаційне суспільство.

Постановка проблеми. Не дивлячись на те, що в умовах інтеграції та світової глобалізації інформація є однією з головних рушійних сил соціально-економічного розвитку будь-якої країни, інформаційний ресурс України є незначним. Узагальнення наукових поглядів, щодо формування та розвитку національної системи інформаційного забезпечення суспільства, є основою розбудови інформаційної економіки та інформаційного суспільства. Враховуючи те, що система інформа-

Аннотация. В статье рассмотрены характеристики понятий "информация" и "система информационного обеспечения". Освещены теоретические аспекты влияния информации, образования и знаний на формирование информационной экономики и информационного общества. Охарактеризована система информационного обеспечения, как основное средство взаимодействия субъектов производственной деятельности, получение профессиональных знаний, улучшение качества образования.

Ключевые слова: информация, образование, знания, информационное обеспечение, система информационного обеспечения, информационные технологии, информационная экономика, информационное общество.

ційного забезпечення є сукупністю інструментів, засобів і методів, за допомогою яких збирають, обробляють, передають, зберігають та надають дані користувачам, можна стверджувати, що інформаційні технології є одними з основних засобів і методів отримання знань, підвищення якості професійної підготовки працівників, дієвим інструментом ведення бізнесу. Отже, дослідження проблеми впливу інформації та систем інформаційного забезпечення на отримання якісної освіти,

знань та соціально-економічний розвиток суспільства є своєчасним і актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вирішенню проблем розвитку інформації, систем інформаційного забезпечення, освіти, отримання знань присвячено наукові праці таких відомих вітчизняних та зарубіжних вчених як Дж. Акерлоф, Л. Бриллюен, У.Бек, Н.Вінер, Р. Ліпсі, У. Мартін, Ф.Махлуп, Г. Огсуд, С. Ожегов, Я. Шрайберг, У. Шрамм, К. Шеннон, В. Андрієнко, Т. Безбородова, Я. Біленська, В. Вовк, В. Геєць, Т. Гайда, М. Денисенко, В. Заруба, Н. Костіна, М. Кізло, Л. Мельник, С. Романенко та ін. Але, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених вирішенню цієї проблеми, визначення інформації, як одного з стратегічних ресурсів соціально-економічного розвитку суспільства та отримання знань,

залишається тим питанням, яке потребує подальших наукових досліджень.

Метою статті є дослідження сутності понять «інформація», «система інформаційного забезпечення й визначення ролі інформації, освіти і знань у соціально-економічному розвитку суспільства».

Виклад основного результатів. Досліджуючи інформацію як ресурс та основу інформаційно-комунікаційного забезпечення суспільства, доцільним є визначення поняття економічної категорії «інформація», яке є фундаментом економічної діяльності людини і походить від латинської «informatio», що означає викладення, ознайомлення, розв'язання. У філософському розумінні інформація є сукупністю знань та певних даних. В цей же час, деякі вчені ототожнюють поняття «інформація» й знання. Є й інші визначення інформації як економічної категорії, табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «інформація»

Автор	Трактування поняття	Джерело
Ф.Махлуп	необхідне середовище, матеріал для витягання або створення знань	[1]
М.Порат	дані, які були організовані і передані	[2]
Ф.Дрекке	продукт, із якого можливо отримати знання	[3]
В.Пономаренко, І.Гонтарева	практичні та теоретичні знання, відомості, дані, залучені із зовнішнього середовища й накопичені у процесі господарської діяльності, які можуть бути використані на підприємстві як чинник підвищення ефективності	[4]
А.Козловська	знання (дані), включені безпосередньо в комунікативний процес	[5]

Джерело: складено автором

У сучасному світі інформація є ключовим поняттям, а інформаційний сектор економіки є найбільш популярним та прибутковим.

Завдяки інформації, як джерелу отримання нових знань, з'являються інноваційні технології у сферах виро-

ництва й управління господарством, виникають нові форми соціального й технічного розподілу праці та більш ефективні моделі реалізації продукції. Впливаючи на якість освіти та підвищення рівня професійних знань, інформація активно сприяє соціально-

економічному розвитку суспільства, на що вказували класики політичної економії.

Прагнучи наблизити якість освіти до європейського рівня Україна зважає на наступне:

- зростання ролі освіти і знань в суспільному розвитку;
- відставання розвитку освіти від потреб і запитів суспільства;
- брак системних аналітичних досліджень проблем розвитку освіти;

- необхідність вивчення досвіду розвитку освіти в розвинутих демократичних правових країнах;

- доцільність інтеграції системи освіти України у світовий освітній простір тощо.

Нині поняття «інформаційне забезпечення» трактується вченими по-різному, табл.2. Більшість науковців під інформаційним забезпеченням розуміє сукупність інформаційних ресурсів у комплексі зі способами організації інформаційних потоків або інформаційними системами.

Таблиця 2

Трактування поняття «інформаційне забезпечення» науковцями

Автор	Трактування поняття	Джерело
Т.Безбородова	Інформаційне забезпечення – процес задоволення потреб користувачів в інформації, необхідній для прийняття рішення, для здійснення якого необхідна наявність відповідної інформаційної системи	[6]
О.Вінничук	Інформаційне забезпечення діяльності підприємства – форми, методи та інструменти управління інформаційними ресурсами, які необхідні для стабільного функціонування й ефективної реалізації напрямів розвитку підприємства	[7]
М.Кізло	Інформаційне забезпечення – сукупність інформації (даних) про об'єкт контролю, а також засобів та способів її створення (одержання), зберігання, нагромадження та оброблення, кодування та передавання	[8]
В.Іванова	Інформаційне забезпечення – процес створення та постачання інформації, доступу до неї та як інформаційне джерело, яке впливає на прийняття управлінських рішень	[9]
І.Титаренко	Інформаційне забезпечення управління підприємством – дані, які отримуються, обробляються, аналізуються, зберігаються та накопичуються, а також надання результативної інформації для прийняття управлінських рішень	[10]

Джерело: складено автором на основі [6-10]

Національною доктриною розвитку освіти в Україні у XXI ст. підкреслена необхідність адаптації освіти до соціально-економічних, технологічних і культурних змін. З метою досягнення цієї цілі прийнято Закон України «Про вищу освіту», удосконалюються державна освітня та інформаційна політики, створюються сучасні системи

інформаційного забезпечення різних галузей економіки.

Багато вчених схиляються до думки, що система інформаційного забезпечення – це організована сукупність різних елементів, що збирають, обробляють, передають, зберігають та надають дані користувачам, які можуть не тільки відображати сутність та ціль функціонування об'єкта управління, а

й впливати на нього через органи управління. В сучасних умовах розвитку економіки інформаційні системи стають одними з основних інструментів формування ресурсного потенціалу галузі та окремого підприємства. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та зростання обсягів інформаційних ресурсів є важливими чинниками розвитку сучасної економічної системи. Завдяки впровадженню ІКТ з'являються нові економічні зв'язки між різними суб'єктами господарської діяльності, формуються сучасні ринки збуту, отримуються нові знання й професії. У сферах виробництва й реалізації починає домінувати інформація щодо інноваційних методів доставки продукції від виробника до споживача. Активно модернізуються виробничі технології та удосконалюються методи управління ними. У сучасному світі мережа Інтернет стала основою нових методів ведення бізнесу, трансформації компаній, окремих підприємств й організацій у мережеві структури, які більш ефективно використовують ресурсний потенціал, та є конкурентоспроможними на внутрішніх і зовнішніх ринках. Створюються віртуальні робочі колективи виконавців, які не зв'язані між собою територіально, але можуть спілкуватися один з одним та замовником за допомогою систем мобільного зв'язку.

За допомогою Інтернет технологій відбувається модернізація комерційної інфраструктури, яка має назву «електронна комерція» (E-commerce), під якою розуміють сферу цифрової мережевої економіки, що дозволяє компаніям більш активно взаємодіяти з постачальниками та швидко реагувати на запити замовників. При цьому, компанії мають можливість розшири-

ти коло постачальників та виходу на глобальні ринки реалізації власної продукції. До електронної комерції відносять електронний обмін інформацією (Electronic Data Interchange), електронний рух капіталу (Electronic Funds Transfer), електронну торгівлю (E-Trade), електронний маркетинг (E-Marketing), електронний банкінг (E-Banking), електронні послуги (E-Insurance) тощо.

Стрімке зростання користувачів інтернет-послугами, розвиток інформаційних технологій є передумовою створення інформаційної економіки, тобто такої економіки, де продуктивність і конкурентоспроможність суб'єктів господарської діяльності залежатиме від їх здатності продуктувати, обробляти, аналізувати, зберігати й ефективно використовувати отриману інформацію.

На теперішній час, серед вчених-економістів не існує єдиних поглядів на визначення поняття «інформаційна економіка», яке започатковане австрійсько-американським вченим Ф. Махлупою. Він вперше в економічну теорію увів поняття «індустрія знань», до якого включив п'ять секторів інформаційної діяльності: освіту, наукові дослідження, засоби масової інформації, інформаційні технології та інформаційні послуги. Доповнюючи теоретичні дослідження цього вченого, М. Порат визначив поняття «інформаційна економіка» як кластер галузей, що формує базу даних та розробляє засоби, які забезпечують їх функціонування. Є й інші вчені, які, досліджуючи це поняття, визначають інформаційну економіку як початкову стадію нової економіки постіндустріального суспільства, яка у процесі еволюції поступово трансформується в

економіку знань. На думку багатьох вчених, основними ознаками появи інформаційної економіки в Україні може бути:

- зміна матеріально-технічної бази виробництва на інноваційну, яка характеризуватиметься автоматизацією та комп'ютеризацією засобів виробництва;

- впровадження сучасних інформаційних технологій у виробництво, торгівлю та послуги;

- розширення комп'ютерної мережі Інтернет та створення на цій основі мережевих підприємств, що зумовить появу нових форм праці, які характеризуватимуться дистанційністю;

- поява підприємств та корпорацій нового типу, що функціонуватимуть у мережі Інтернет, а також галузі економіки – інформаційної індустрії.

Стрімке зростання користувачів Інтернет-послугами, поява інноваційних технологій, поступове формування інформаційної економіки указує на те, що в країні формується інформаційне суспільство, яке характеризується збільшенням ролі знань та інформації у житті цього соціального устрою, зростанням частки інформаційно-комунікаційного продукту й послуг у ВВП та створенням інформаційного простору, який забезпечуватиме вільну комунікацію людей, що проживають у різних куточках Землі, їх безперерпний доступ до світових інформаційних ресурсів.

Основні засади розвитку інформаційного суспільства у глобальному масштабі започатковані як на рівні Всесвітнього саміту так і на рівні країн Європи. Всесвітній саміт з розвитку інформаційного суспільства визначає його як «суспільство, орієнтоване на

людей, відкрите для усіх й спрямоване на розвиток, у якому кожний може створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися й обмінюватися ними, даючи змогу окремим особам, громадянам і народам повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку й підвищуючи якість свого життя».

У Рекомендаціях Європейської ради інформаційне суспільство трактується як таке, що створюється внаслідок нової індустріальної революції на базі інформаційних і телекомунікаційних технологій та на базі інформації, яка є виразником знання людей. Завдяки технологічному прогресу, в такому суспільстві оброблення, накопичення, отримання і обмін інформацією у будь-якій її формі – звуковій, письмовій або візуальній – не обмежені відстанню, часом і обсягами.

Основні напрями формування інформаційного суспільства в Україні відображені у таких законодавчих документах як Закон України «Про затвердження Національної стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2006-2015 роки» та Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки».

Висновки. Досліджено характеристики інформації та систем інформаційного забезпечення різними авторами. Визначено роль інформації, освіти і знань у економічному розвитку країни та формуванні інформаційної економіки й інформаційного суспільства. Встановлено, що формування інформаційної економіки та інформаційного суспільства в країні відбувається у відповідності до Рекомендацій Європейської ради й чинного законодавства України.

Список використаної літератури

1. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США. Москва: Политиздат, 1966. 462с.
2. Porat M.U. The Information Economy Nine volumes. Office of Telecommunication, US Department of Gommerce. Washington, 1977. С.8.
3. Dretske F. Knowledge and the Flow of Information. Chicago: Center for the Study of Language and Information, 1999. 273р.
4. Пономаренко В.С., Гонтарева І.В. Методологія комплексного оцінювання ефективності розвитку підприємства: монографія; за заг. ред. д.е.н., проф. В.С. Пономаренко. Харків: ХНЕУ ім. С.Кузнеця, 2015. 404с.
5. Козловська А.Б. Свойства и функции информации в кратком газетном сообщении. *Гуманітарний вісник. Тем.вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*, 2012. Дод. 1. Вип. 27. Т. (38). С.204-208.
6. Безбородова Т.В. Структурно-морфологічна модель системи інформаційного забезпечення процесу управління. *Економіка та держава*. 2007. №4 С.27-29.
7. Вінничук О.Ю. Деякі підходи до формування інформаційних ресурсів підприємства. *Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Серія «Економічні науки»*. 2011. Вип.ІІ (42). С.212-126.
8. Кізло М.В. Інформаційне забезпечення процесу контролювання діяльності промислових підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. №714. С.96-101.
9. Іванова В.В. Щодо формування системи інформаційного забезпечення розвитку економіки України. *Економіст*. 2008. №4. С.61-63.
10. Титаренко І.В. Удосконалення процесу інформаційного забезпечення як інструменту ефективного управління підприємством. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар.зб.наук.пр. 2011. Вип.1 (19). С.349-353.
11. Боровік Л.В. Методологічні аспекти побудови системи економічної безпеки формування інвестиційного потенціалу аграрного підприємства. *Фінансовий простір*. 2020. № 3(39). С. 94 – 100.